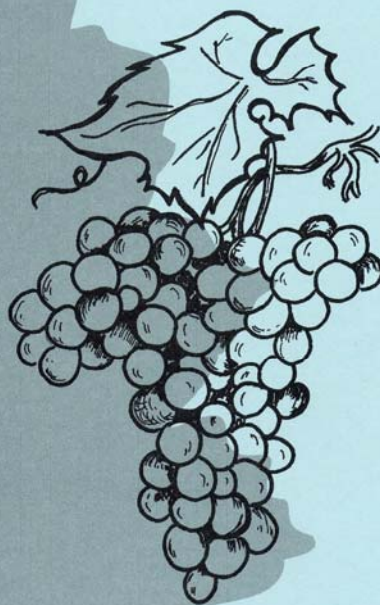

ESTUDI DE LA COMARCA

LA TERRA ALTA

4 Població i economia

Kola, soc .....

Segueix-me i t'ajudaré a conèixer
la Terra Alta

Alumne : .....

Escola : .....

Localitat : .....

LA POBLACIÓ

Les persones tenim necessitat de relacionar-nos les unes amb les altres. Sense les altres persones no podríem aconseguir els aliments, els vestits, la casa ... i en cas de malaltia ens trobaríem en un gran perill.

Les persones ens unim perquè trobem avantatges en l'ajut que les unes a les altres ens podem oferir i perquè tenim necessitat de comunicar-nos entre nosaltres, expressar els nostres idees i sentiments.

Per aquest motiu van néixer les poblacions. Anomenem població a la gent que viu en un lloc determinat. Les persones poden viure aïllades, en masos o bé concentrades en pobles o ciutats.

Els pobles són nuclis més aviat petits. Com ja saps, la Terra Alta la formen dotze pobles.

L'ESTUDI DE LA POBLACIÓ

Les autoritats fan recomptes periòdics de la població: els censos i els padrons.

L'Estat actualitza el cens tots els anys acabats en 1, és a dir, cada deu anys. Els ajuntaments elaboren els padrons cada sis anys, tots els anys acabats en 1 i en 6. Cada Deu anys coincideixen la confecció del cens amb la del padró municipal.

ELS CANVIS DE LA POBLACIÓ

La població dels pobles canvia constantment: uns neixen, d'altres moren, uns arriben, d'altres marxen.

Aquests canvis de població es deuen principalment a:

La **natalitat**: Nombre de persones que neixen en una població.

La **mortalitat**: Nombre de persones que han mort en una població durant l'any.

La Terra Alta: població i economia

Si fem la diferència entre la natalitat i la mortalitat sabrem si el poble ha crescut o ha minvat durant l'any. Sabrem el **creixement vegetatiu** o **natural**.

Ves a l'Ajuntament i averigua quantes persones van néixer al teu poble l'any passat, quantes en van morir, i calcula el creixement vegetatiu.

La població pot variar també segons si es desplaça d'uns llocs a uns altres.

L'**emigració**: Gent que se'n va del poble per anar a viure a un altre lloc. Fa baixar la població.

La **immigració**: Gent que ve a viure al poble i que ha marxat d'un altre lloc. Fa augmentar la població.

A la Terra Alta molta població ha emigrat cap a les grans ciutats.

Al creixement vegetatiu li hem d'afegir les migracions per saber si durant aquell any la població del poble o ciutat ha augmentat o bé ha disminuït. Quan hàgim fet aquestes operacions haurem calculat el creixement real.

Calcula el creixement real del teu poble durant el darrer any.

LA POBLACIÓ I EL TERRITORI.

Les formes de poblament.

La manera com la població es distribueix en el territori s'anomena poblament.

El poblament **rural** està format per veïnats de poques cases i pobles de menys de 10.000 habitants. Es tracta d'un tipus de poblament poc concentrat, és a dir, pocs habitants en molt espai.

La Terra Alta: població i economia

El poblament **urbà** està format per les ciutats de més de 10.000 habitants i les aglomeracions urbanes. Es tracta d'un tipus de poblament molt concentrat.

EL POBLAMENT A CATALUNYA.

La població de Catalunya es distribueix de forma irregular en el seu territori. La majoria d'habitants viuen concentrats en zones urbanes, mentre que les zones rurals de muntanya i més interiors estan gairebé despoblades.

DENSITAT DE POBLACIÓ.

Per a saber si un territori està molt o poc poblat es calcula la densitat de població, és a dir, el nombre d'habitants que viuen en cada quilòmetre quadrat de superfície. Aquesta dada ens dona una idea aproximada de la concentració de població que hi ha en un territori i ens permet comparar-la amb d'altres.

- 1.- Busquem el darrer cens de població de la localitat per a trobar el nombre d'habitants.
- 2.- Esbrinem l'extensió del municipi i l'expressem en quilòmetres quadrats. (km²)
- 3.- Dividim el nombre total d'habitants entre la superfície del municipi.

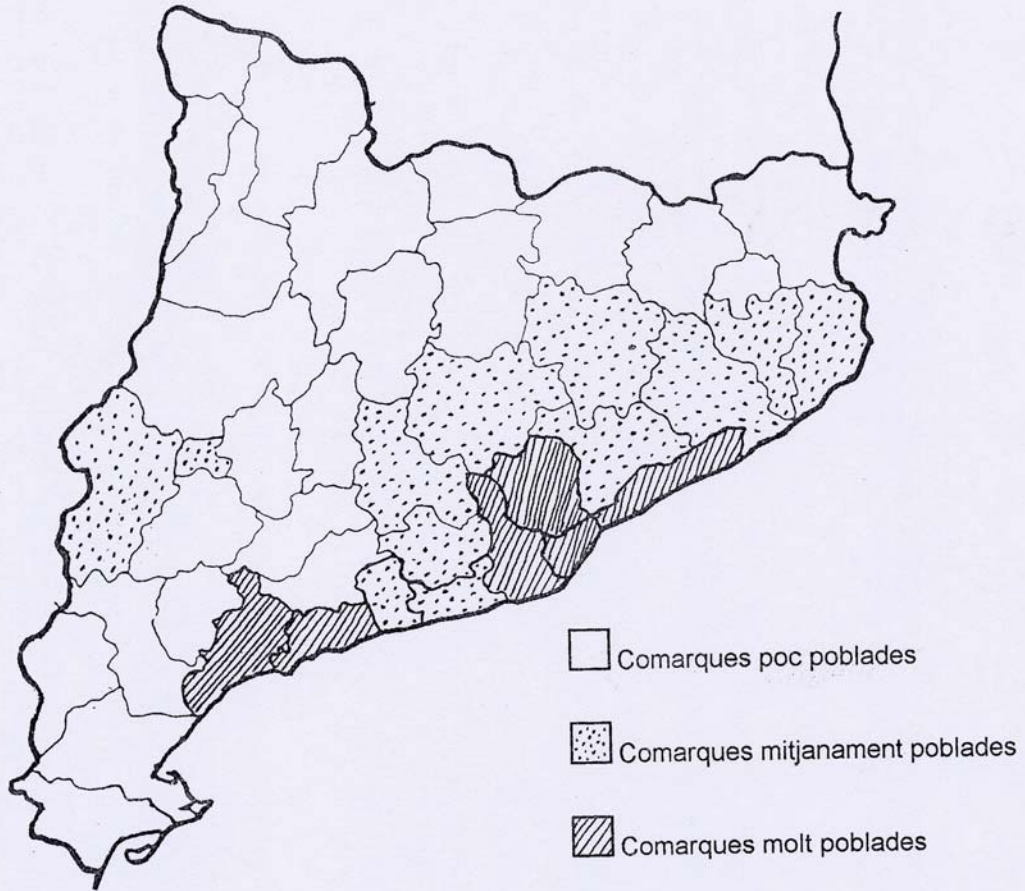
$$\text{Densitat de població} = \frac{\text{Nombre d'habitants (h.)}}{\text{Superfície (km}^2\text{)}} = \text{h./km}^2$$

- 4.- El resultat d'aquesta divisió ens dona la densitat de població, és a dir, el nombre d'habitants per quilòmetre quadrat. (h./km²)

La Terra Alta té una extensió de 739'8 km² i la seua població és de 12.945 habitants segons el cens de 1991. Calcula la seua densitat de població.

La Terra Alta: població i economia

Segons el resultat de l'activitat anterior i després de consultar el mapa de la densitat de població de Catalunya, digues a quin tipus de comarques pertany la Terra Alta.

I les comarques veïnes?.

Omple el quadre següent:

Comarques molt poblades	Comarques poc poblades

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: població i economia

Població de la Terra Alta per municipis.

Municipi	Habitants, any 1991
Arnes	534
Batea	2.022
Bot	906
Caseres	343
Corbera	1.122
La Fatarella	1.383
Gandesa	2.651
Horta de Sant Joan	1.328
El Pinell de Brai	1.170
La Pobla de Massaluca	471
Prat de Comte	222
Vilalba dels Arcs	793

Fes un gràfic de barres amb les dades del quadre anterior.

Després respon:

Quina forma de poblament trobem a la Terra Alta?.

Com definiries la densitat de població de la comarca?.

Evolució de la població de la Terra Alta des del 1857 al 1991.

Any	Habitants de fet	Any	Habitants de fet
1.857	19.071	1.945	18.389
1.860	19.468	1.950	18.525
1.877	19.357	1.955	17.198
1.887	21.007	1.960	16.141
1.897	22.444	1.965	15.535
1.900	22.932	1.970	14.767
1.910	22.789	1.975	13.848
1.920	23.365	1.981	13.581
1.930	21.435	1.986	13.346
1.940	17.571	1.991	12.556

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: població i economia

Fes un gràfic de barres amb les dades de la població de la Terra Alta els anys 1860, 1900, 1940, 1981 i 1991.

Quina tendència observes?.

Com hauràs comprovat, la tendència de la població de la Terra Alta al llarg dels darrers cent trenta-cinc anys ha estat d'una persistent disminució.

En aquest període de temps ha perdut la tercera part dels seus habitants, és a dir, de cada tres persones que vivien a mitjan segle passat, ara només n'hi viuen dues.

Aquest procés ha estat general a tots els pobles de la comarca, menys Gandesa, que ha aconseguit establir la seua població, encara que amb una lleugera tendència a la baixa.

Densitat de població de la Terra Alta

Municipi	Densitat
Arnes	12'56
Batea	15'85
Bot	26'11
Caseres	8'05
Corbera	21'21
La Fatarella	24'59
Gandesa	37'45
Horta de Sant Joan	11'14
El Pinell de Brai	20'57
La Pobla de Massaluca	10'91
Prat de Comte	8'41
Vilalba dels Arcs	11'49
La Terra Alta	17'49
Catalunya	189'77
Espanya	77'01

La Terra Alta: població i economia

Pinta el següent mapa segons aquesta llegenda:

Menys de 10 h./km².

groc

De 10 a 20 h./km²

verd.

De 20 a 30 h./km²

roig.

Més de 30 h./km²

blau.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

ECONOMIA

S'entén per economia el conjunt d'activitats encaminades a produir o intercanviar bens o serveis.

LA POBLACIÓ I EL TREBALL.

Els sectors de treball.

La població activa està formada per totes les persones que estan en edat de treballar, és a dir, a partir dels 16 anys. Agrupem la població activa en els tres sectors de treball:

El sector primari està format pels que treballen en l'obtenció d'aliments i altres recursos naturals: agricultura, ramaderia, pesca, mineria, i explotació forestal.

El sector secundari està format pels que treballen en la transformació dels recursos naturals en productes manufacturats, és a dir, la indústria.

El sector terciari està format pels que treballen en feines que no generen cap producte: els serveis i el comerç.

Les persones que estan a l'atur també formen part de la població activa encara que no treballen.

La població no activa la componen aquelles persones que no estan en edat de treballar: la població jove, menor de 16 anys i la població de més de 65 anys que està jubilada.

La major part de la població activa de Catalunya treballa a la indústria o al sector dels serveis: bancs, escoles, hospitals, hotels, ... Només un 4 per cent és dedica a l'agricultura, la ramaderia o la pesca.

La població activa de la Terra Alta ha experimentat una important disminució al llarg dels darrers anys. L'any 1986 representava el 36,7%.

La Terra Alta: població i economia

Distribució de la població activa de la Terra Alta per sectors. Any 1986

Activitat	Percentatge
Agricultura	49'8
Indústria	19'5
Construcció	7'0
Serveis	16'7
No consta	7'0

Fes un gràfic de barres amb les dades del quadre anterior.

Contesta les qüestions següents al teu quadern:

- Què entenem per economia?.
- Quins són els sectors de producció?.
- Què entenem per població activa?.
- Quin sector econòmic és el més important a la Terra Alta?.
- Quina tendència observes en relació amb les dades de Catalunya?.

EL SECTOR PRIMARI.

Agricultura.

L'agricultura és el treball de la terra. Amb aquest treball s'obtenen aliments.

La persona que conrea la terra s'anomena pagès.

L'agricultura està condicionada en gran mesura per l'aportació d'aigua, a part d'altres factors com el tipus de sòl o el relleu.

Segons aquestes consideracions, a les nostres comarques hi ha dos tipus d'agricultura:

Agricultura de secà. L'aportació d'aigua depèn de la pluja

Conreus de secà:

el blat
la vinya
l'olivera
l'ametller

Agricultura de regadiu:

Conreus de regadiu:

l'arròs
les verdures
les fruites
les patates.

La Terra Alta és una comarca eminentment agrària. De les activitats incloses al sector primari l'agricultura és la més important, tant pel que fa a l'ocupació com pel que fa a la producció.

L'agricultura està en mans d'un elevat nombre de pagesos propietaris de les seues finques.

L'agricultura és l'activitat econòmica principal de la comarca i se li dediquen les millors terres.

El 39'8 % de la superfície de la comarca es dedica al conreu, en front del 35'9 % dedicat a la superfície forestal.

Només el 1'9 % de la superfície conreada es dedicada al regadiu.

Distribució de la superfície de conreu.

Cultius	Percentatge
Herbacs	5'1
Fruiters secs	45'7
Olivera	19'5
Vinya	27'8
Altres	1'9

La Terra Alta: població i economia

Fes un gràfic amb les dades del quadre anterior.

Contesta:

- Quin tipus de cultiu predomina?.
- Quin percentatge de superfície de conreu es dedica a conreus de secà?.

A la Terra Alta predomina una *trilogia* de secà formada pels fruiters de fruit sec, l'olivera i la vinya. Aquestes tres produccions representen el 93 % de la superfície conreada.

Al llarg dels anys vuitanta l'ametller ha substituït la vinya en molts llocs.

La Terra Alta és la segona comarca de Catalunya en quant a superfície conreada de vinya.

De cada quatre parts de superfície conreada de vinya, tres ho són als termes de Gandesa, Batea, Corbera i Vilalba dels Arcs.

El vi tradicional de la Terra Alta és un vi blanc d'alta graduació, obtingut de les varietats garnatxa blanca i macabeu.

L'obtenció de la Denominació d'Origen Terra Alta ha afavorit la comercialització dels vins de la comarca, bàsicament a través de les cooperatives.

L'etiqueta d'una ampolla de vi ens proporciona informació sobre el seu contingut.

Busca una ampolla de vi de la Terra Alta, observa bé la seua etiqueta i omple la fitxa següent:

Nom del vi.

Color.   blanc   rosat   negre

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Elaborador.

Denominació d'Origen

Quantitat de vi que conté.

Grau d'alcohol que té el vi.

Varietats de raïm.

Any de la collita.

Ramaderia.

La ramaderia és l'activitat que consisteix en la cria d'animals.

El bestiar pot criar-se en ramats o en granges.

La ramaderia que s'alimenta de les pastures dels camps s'anomena extensiva. Els ramats surten durant el dia a pasturar i per la nit es recullen als estables o corrals.

Hi ha ramats d'ovelles, de cabres, de vaques, de cavalls, ...

Hi ha d'altres animals que no es mouen de la granja. Mungen pinsos preparats pel ramader o per les indústries. D'aquesta ramaderia se'n diu intensiva.

Hi ha granges de pollastres, de gallines, de porcs, de conills, ...

A la Terra Alta hi ha ramaderia. La producció ramadera, però, té un paper molt secundari dins de les activitats agràries comarcals.

Dels diferents sectors ramaders, el porquí, entre els anys 1974-1990 ha multiplicat per quatre el nombre de caps.

Un altre sector important és l'aviram. A finals dels anys 80 es comptaven un milió de caps, majoritàriament pollastres per a carn.

L'altre sector que ha augmentat els darrers anys és la cria de conills.

CENS DE BESTIAR.- 1990	
Porquí	26.849
Boví	1.235
Oví	18.132
Cabrum	3.930

Fes un gràfic amb les dades del quadre anterior. Comenta'l.

Contesta.

Què és la ramaderia?.

Quins tipus de ramaderia coneixes?.

Quina diferència creus que hi ha entre els animals de pastura i els de granja?.

De quin tipus de ramaderia hi ha més caps a la Terra Alta?.

Quin tipus de ramat és el més importants a la comarca?

La ramaderia és una activitat econòmica important a la comarca?.

Les altres activitats del sector primari -pesca, mineria i explotació forestal- són irrellevants a comarca.

EL SECTOR SECUNDARI.

Es coneix amb aquest nom el conjunt de feines que es dediquen a transformar els productes de la naturalesa amb d'altres més elaborats. Els productes que obtenim del sector primari s'anomenen matèries primeres.

El forner, amb la farina fa el pa.

El fuster, amb la fusta fa mobles.

Segons el producte que elaboren, dividim les indústries en dos grans grups:

- Les indústries bàsiques són les que fan la primera transformació de les matèries primàries. Produeixen la maquinària i l'energia que després utilitzaran les altres indústries.
- Les indústries de bens de consum són les que fabriquen els productes que es podem consumir directament.

Els sectors industrials.

El sector tèxtil. Produeix roba, vestits, ...

La Terra Alta: població i economia

El sector metal·lúrgic. Fabrica automòbils, electrodomèstics, maquinària, ...

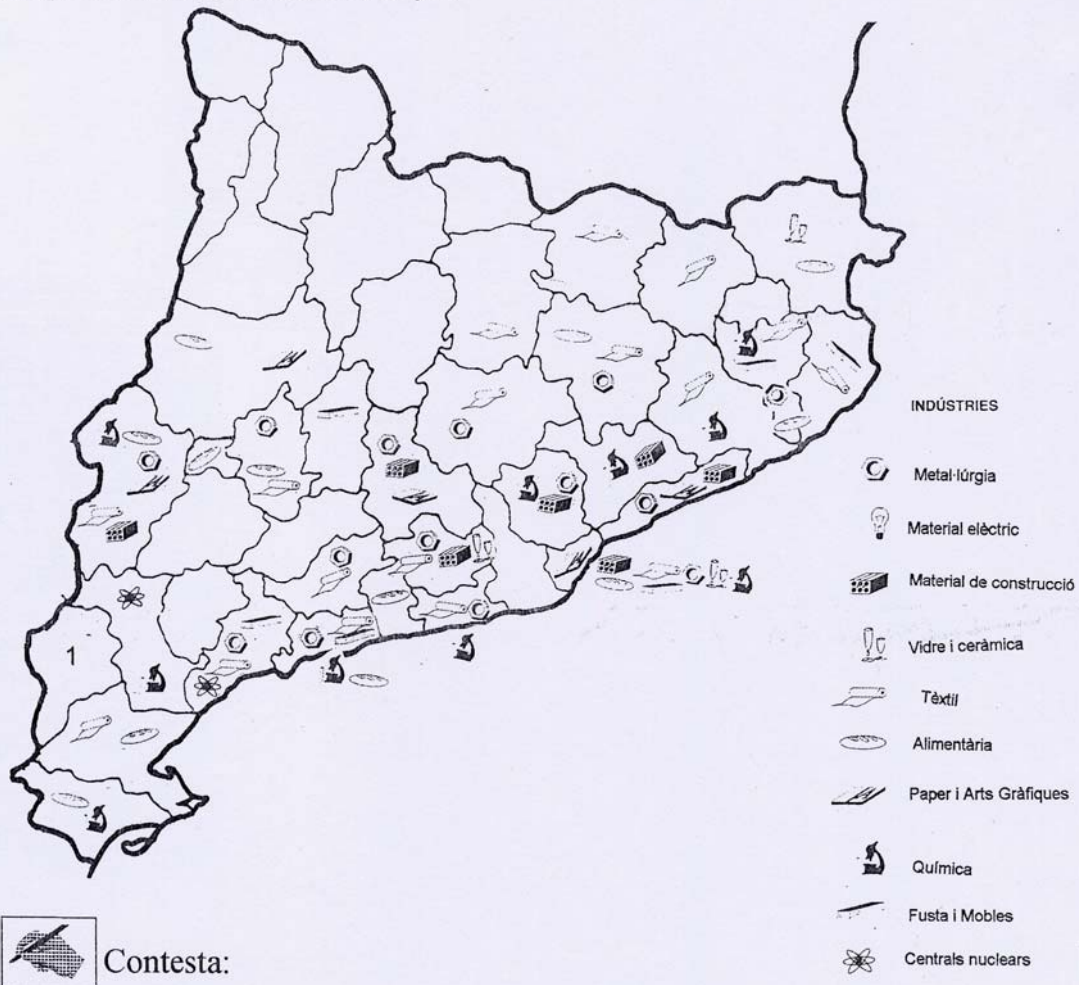
El sector alimentari. Transforma la producció agrícola i ramadera.

El sector químic. Elabora gasolina, plàstics, medicaments, sabons, ...

El sector de la construcció. Construeix edificis, carreteres, cases, ponts, ...

El sector paperer. Elabora i manipula el paper.

Mapa de la indústria a Catalunya.

Quins són els sectors industrials més importants a Catalunya?.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: població i economia

Quines són les comarques amb més indústria?

I les comarques amb menys?

Quin tipus d'indústries hi ha a les Terres de l'Ebre?

De l'estudi del mapa, creus que la Terra Alta té una indústria important?

La industrialització de la Terra Alta està condicionada per l'allunyament dels nuclis de creixement industrial de Catalunya, per la manca de recursos naturals i per una economia basada en l'agricultura de secà.

Aquest procés d'industrialització ha estat limitat i basat en petites empreses d'origen local.

Gandesa recull el 40% de l'ocupació industrial. El Pinell de Brai, La Fatarella i Batea són altres pobles amb un cert pes industrial. Gràcies a l'expansió del sector tèxtil les empreses industrials es distribueixen per tota la comarca.

Els sectors industrials més rellevants de la Terra Alta són: el del tèxtil, el del paper i arts gràfiques, el de l'alimentació i el de materials per a la construcció.

El sector tèxtil:

En un principi l'activitat tèxtil es centrava al voltant dels tallers de confecció. Actualment, aquesta activitat s'ha diversificat a altres camps del tèxtil com: el gènere de punt, la pell, la fabricació de texans o la roba esportiva.

Es el principal sector en quant a població ocupada. Ocupa més de 400 persones, principalment dones.

El sector paperer:

El sector es concentra a Gandesa. Actualment hi ha quatre empreses que apleguen a més de cent treballadors.

El més important és el Grup Salaet, dedicat a la producció de papers i blondes per a productes alimentaris, especialment pastisseria. És un dels líders a nivell estatal.

El sector alimentari:

L'elaboració i envasament de vi és l'activitat més escampada. Es tracta de petits elaboradors que comercialitzen la seua producció o de cooperatives agrícoles.

La Terra Alta: població i economia

L'altra activitat agroindustrial destacada de la Terra Alta és la relacionada amb la ramaderia. El grup Borràs té com a activitat principal la producció de gallines ponedores encara que també es dedica a la integració porcina. És una de les empreses més importants del seu ram a les comarques de Tarragona.

El sector de la construcció:

La construcció no ha experimentat un gran desenvolupament -a excepció dels anys de construcció dels grups nuclears d'Ascó- per la manca d'inversions tant públiques com privades.

En aquest sector el camp veritablement important és el dels materials de la construcció. Es desenvolupa a partir de l'aprofitament de les matèries primeres dels diferents pobles per a la fabricació de diferents productes, especialment els refractaris, però també formigó, biguetes o ceràmica decorativa. En el cas dels refractaris al Pinell de Brai i en els altres a Gandesa i a Batea.

Contesta:

Escriu quins són els sectors industrials més importants de la Terra Alta i fes una llista d'alguns dels productes que elaboren les indústries de cada sector.

Tria una indústria del teu poble i omple la fitxa següent:

Nom:

Sector industrial:

Matèries primeres:

Productes:

Energia:

Nombre de treballadors:

Accessos:

EL SECTOR TERCIARI

A més dels productes del camp i de les activitats que transformen primeres matèries en productes, els habitants dels pobles i de les ciutats necessitem una sèrie de serveis. Fan falta botigues, metges, restaurants, escoles, instal·lacions esportives,...

Els serveis bàsics són la sanitat i l'educació.

L'altre gran grup d'activitats del sector terciari el conforma el comerç. El comerç és l'intercanvi de productes entre els pagesos i els fabricants i els consumidors.

El comerç pot ser interior o exterior. És interior quan es dona dins d'un mateix territori. És exterior quan es dona entre diferents països.

El comerç exterior s'anomena:

Exportació. Venda a un país estranger dels productes propis.

Importació. Compra de productes a un país estranger.

La població ocupada a la Terra Alta al sector terciari representa un percentatge molt baix comparat amb la resta de Catalunya.

El comerç.

Hi ha un predomini dels comerços relacionats amb l'alimentació -quasi la meitat dels establiments comercials-. Gandesa acull la majoria del comerç del sector tèxtil, de la fusta i el paper, del metall ... Se surt fora de la comarca quan el producte a adquirir és més valuós.

L'hoteleria i el turisme.

La Terra Alta disposa d'uns grans atractius naturals. Rep un turisme d'interior escàs i d'estades curtes. També té un bon nombre d'estiuejants que són antics habitants que tornen a la seua casa.

Transports i comunicacions.

La xarxa viària de la comarca està condicionada per un relleu força irregular que dificulta el traçat de les carreteres.

Cap poble de la Terra Alta té estació ferroviària en funcionament.

Tots tenen servei postal i el servei de telègraf es troba a Gandesa.

La Terra Alta: població i economia

Els serveis bàsics.

El servei sanitari, que s'ocupa de la salut de les persones, es centra a la Terra Alta en l'assistència primària. Hi ha dos CAP -Centre d'Assistència Primària-, a Gandesa i a Batea, on es troben els metges especialistes. Cada municipi té el servei d'un metge de capçalera i el servei d'infermeria.

El servei educatiu, que s'ocupa de la formació dels xiquets i dels joves, té a la comarca un CEIP per a l'ensenyament infantil i primari a cada poble de la comarca i un IES situat a Gandesa per a l'ensenyament secundari i post-obligatori.

Estudi del sector terciari del teu poble. Omple la fitxa següent:

SANITAT:

Metge de capçalera	☐	Infermer/a	☐
CAP	☐	Hospital	☐
Farmàcia	☐		

ENSENYAMENT:

Llar d'Infants	☐	CEIP	☐
IES	☐		

INSTAL·LACIONS CULTURALS:

Biblioteca	☐	Cinema	☐
Teatre	☐	Museu	☐
Sala d'Exposicions	☐		

COMUNICACIONS:

Ferrocarril	☐	Ràdio	☐
Correus	☐	Revisa local	☐

COMERÇ:

Alimentació	☐	Supermercat	☐
Mercat	☐	Bancs/Caixes	☐

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Centre de Recursos Pedagògics de la Terra Alta

Edita: CRP de la Terra Alta

Realització: Aquest quadern ha estat elaborat pel Seminari «Elaboració de materials per a l'estudi de la comarca» de l'ICE de la Universitat Rovira i Virgili, dins de les activitats del Pla de Formació Permanent del Professorat de la Terra Alta.